

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני זי"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת קרח תשפ"ב | גליון מס' 349

שייכת דווקא לגדול, אם כן היה להם לכוכבים לצאת בבוקר, עם השמש הגדולה. לא בלילה, עם הלבנה הקטנה.

אלא מאי, הוֹדָה נא, כי כך הם דרכי ה'. לתת את הגדולה, דווקא למי שמקטין את עצמו. כיוון שכן, גדולת הנשיאות שייכת לאליצפן, אשר מקטין עצמו. אך אתה בהיותך מחפש אחר הגדולה ורודף אחריה, אינה שייכת לך כלל ועיקר.

~

בכך יבוארו הפלא ופלא דברי הגמרא (סנהדרין קי.), שבשעת מחלוקתו של קורח ועדתו, עלו שמש וירח לזבול ואמרו להקדוש ברוך הוא, 'אם אתה עושה דין לבן עמרם נצא ואם לא נצא'. כי לפי טענת קורח, שהגדול הוא הראוי לגדולה, היה לה לשמש הגדולה, לקבל את צבא הכוכבים. ואם צודק הוא בטענתו, נמצא שנהגו עמה שלא כדיון.

זאת ועוד. הלא מה שהוצרכה הלבנה למעט עצמה אחר בריאתה, הוא מחמת הטענה שאי אפשר לשני מלכים, שישתמשו בכתר אחד, (ראה רש"י, בראשית א טז.) והנה בעדת קורח, היו מאתיים וחמישים איש מבקשים לזכות לכתר כהונה גדולה, (ראה רש"י בריש פרשתנו, פסוק ו.) ואם אכן ישנו צדק בבקשתם, הרי שלחינם הוצרכה הלבנה להמעיט עצמה.

זהו מה שעלו השמש והלבנה, לטעון לפני הקדוש ברוך הוא. אם אכן ישנו צדק בטענותיהם של קורח ועדתו, אם כן מחד גיסא, ראויה היא השמש לקבל את צבא הכוכבים, ומאידך, לא היתה הלבנה צריכה למעט עצמה. לכן, חרפה היא להם, לצאת ולהאיר לעולם, אחר שעמם הונהג דין שונה.

(זרע שמשון פרשת קורח, מאמר ד)

~ ~ ~

וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר וידע ה' את אשר לו (במדבר טז ה)

אמר להם משה, גבולות חילק הקדוש ברוך הוא בעולמו. יכולים אתם לערב יום בלילה?... אם אתם יכולים לערב, אותה הבדלה שערב הקדוש ברוך הוא, בין היום ובין הלילה, כך תוכלו לבטל את זו. לכך אמר להם, בקר וידע ה'. (מלשג תנחומא קרח ה)

הנה כתב רש"י, 'בקר וידע, עתה עת שכרות היא לנו ולא נכון להראות לפנינו. והוא היה מתכוון לדחותם, שמה יחזרו בהם'. נראה מדבריו, שהיתה אז שעת יום, אשר היא זמן סעודה ושכרות. לפי זה יוקשה, שהיה יכול משה לומר להם, ערב וידע ה' את אשר לו. כי גם כאן, קיימת לה אותה טענה, 'יכולים אתם לערב יום בלילה'? מדוע היה צורך להמתין עד לבוקר.

עוד יש להבין, מה עניין ערוב לילה ויום, לטענם של קורח ועדתו. וכי עלה בדעתם לערב לילה ויום, עד שהוזק משה להשיב להם כך. שמה תאמר, כי באמת היו שיכורים, או שהיה משה מסופק בכך ולכן, ביקש להמתין עד הבוקר, כדי שיתפכחו מיינם. אם כן, מדוע בכלל התרה בהם כעת. מה תועיל התראתו, באם הם נתונים תחת השפעת שכרות ואינם בדעת נכונה.

אלא יתכן לבאר, על פי דברי המדרש (בראשית רבה ו 1), 'אמר הקדוש ברוך הוא, הואיל ולבנה זו מיעטה עצמה, להיות שולטת בלילה, גוזר אני עליה, שיהיו הכוכבים יוצאין עמה וכשהיא נכנסת, נכנסין עמה'. עולה מן הדברים, כי מאחר והלבנה מיעטה עצמה, ניתן לה צבא הכוכבים לכבודה. מה שאין כן השמש. ואף על פי שהיא גדולה יותר.

והנה עיקר מחלוקתו של קורח היתה, מפני שקינא באליצפן שהתמנה לנשיא, על אף שהיה קטן ממנו. על זאת ענה לו משה, בקר וידע ה'. לדברייך שהגדלות

האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף (במלכך טו)
(כב)

טענתו זו של משה רבינו, לכאורה, תמוהה היא מאוד. איך הוא אומר 'האיש אחד יחטא' הלא רבים חטאו יחד עם קורח ובמיוחד, מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות, שהצטרפו אליו. עוד קשה, אם אכן רק איש אחד חטא, מה היתה הסברא לכתחילה, להכריח בגינו את כל עם ישראל. ועוד, מדוע אמר בלשון עתיד, האיש אחד יחטא. היה לו לומר, 'האיש אחד חטא ועל כל העדה תקצוף'?

ויש לומר בדרך דרוש, כי הנה מצאנו (סנהדרין מג:), שנחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה, בעניין ערבותם של בני ישראל זה לזה. רבי יהודה סובר, כי בהיות בני ישראל במדבר, היו ערבים זה לזה, על החטאים הנגלים, להיענש איש בגלל חטאי חבירו. משנכנסו לארץ ישראל, קיבלו על עצמם ערבות, גם עבור החטאים הנסתרים.

לעומתו סובר רבי נחמיה, כי בעת היותם במדבר, עדיין לא קיבלו על עצמם ערבות, כלל וכלל. משנכנסו לארץ, קיבלו ערבות, רק על העבירות הנגלות. אולם על הנסתרות, אף פעם לא קיבלו ערבות.

בעניין זה, היה הדין ודברים, של משה רבינו עם הקדוש ברוך הוא. בתחילה, עלה במחשבה לפניו יתברך, לפסוק כרבי יהודה, אשר אף במדבר, ערבים בני ישראל זה לזה, על החטאים הנגלים. כיון שכן, דין כולם להיענש, יחד עם קורח ועדתו.

בא משה וטען, להמליץ טוב על ישראל. הלא אם נפסוק כרבי יהודה, נמצא שכאשר ייכנסו לארץ ישראל, יהיו כולם ערבים זה לזה, גם על הנסתרות. וכך אומר משה רבינו: 'האומנם כן? האם לעתיד, בארץ ישראל, איש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף? הלא זהו דין קשה, נגד מידתך שאתה רחום וחנון'.

אלא מאי, ראוי לפסוק כרבי נחמיה, שעל הנסתרות, אף פעם לא קיבלו ערבות. נמצא איפה, כי בהיותם במדבר לא היו ערבים, אף לא על החטאים הנגלים, ואין דינם להיענש, יחד עם עדת קורח. ואכן, קיבל ה' טענתו, וציווהו לאמור לבני ישראל (להלן פסוק כד), 'העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירם'.

(זרע שמשון פרשת דברים, מאמר א)

ויקם משה וילך אל דתן ואבירם (במלכך טז)
אמר ריש לקיש, מכאן שאין מחזיקין במחלוקת.

דאמר רב, כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו. שנאמר (שם יז ה) ולא יהיה קורח ועדתו כאשר דבר ה' ביד משה לו (סנהדרין קי).

הנה לא מצאנו עוד שום לאו בתורה, אשר התורה מייחסת אותו, למי שכבר חטא בו. היינו, שלא אמרה תורה, לא תרצח כפלוני, לא תנאף כפלוני, וכן בשאר איסורים. מפני מה שונה הלאו 'אין מחזיקין במחלוקת', אשר דווקא אותו ייחסה התורה, אל קורח אשר חטא בו.

ויש לומר, שביקשה התורה להשמיע לנו, את טעם חומר חטאו של המחזיק במחלוקת, בין אם יהיה הוא זה שעלב, ואפילו אם יהיה הנעלב. ומזה אף נלמד, את גודל טעותו וטיפשותו של קורח.

כי הלא כל אחד מישראל, יש לו על פניו צלם ודמות אלוקים. נמצא, כי מי שמבזה את חבירו, הריהו מבזה את השכינה העומדת עליו. וזהו עומק דברי חכמים (סנהדרין מו.), 'בשעה שאדם מצטער, שכינה מה אומרת, קלני מראשי קלני מזרועי'.

ואם יחזור הנעלב ויבזה את העולב, ייחשב גם הוא כחוטא. שכן, גם הוא מבזה את הדמות וצלם אלוקים, שיש לעולב. ובזה טעה קורח, כי אף לדעתו וסברתו שהצדק עמו, לא היה צריך לעלוב במשה רבינו. כי ממה נפשך, בין אם הוא צודק ובין אם לאו, הריהו מבזה את המקום ב"ה.

ועוד, שיש לו לנעלב, ללמוד מהשי"ת עצמו. כי אם מלך מלכי המלכים מוחל על דיוקנו שהתבזה, וודאי שאין לו להיות יותר חשוב מבוראו. ודיו לעבר להיות כרבו. וכמו שאמר איוב (איוב ד יז), 'האנוש מאלוה יצדק? ברם, מי שאינו נוהג כן, עליו אמרו (נדרים כב:), 'כל הכועס אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו'.

וגם בזה טעה קורח. כי גם אם יהיה כדבריו, שמשה לקח לעצמו מלכות, לאחיו כהונה ולאליצפן את הנשיאות, שלא על פי ציווי ה', היה לו לשתוק. ומדוע, משום שכבר ראה, איך שגם הקדוש ברוך הוא, מחל ושתק ולא עיכב בידו, מלעשות כרצונו. ולא זו בלבד, אלא שאף השרה את שכינתו על המשכן.

כנגד שתי טעויות אלו של קורח ומחמתן, הזהירה תורה ז'לא יהיה קרחה ועדתו'. היינו, שכל מי שבא לידו ניסיון שכזה, עליו להתבונן במה שטעה קורח ולהיזהר, שלא לטעות אף הוא כמותו.

(זרע שמשון פרשת קורח, מאמר ח)

